

EKONOMİK HABERLER

TÜRKİYE EKONOMİSİNE AYLIK BİR BAKIŞ

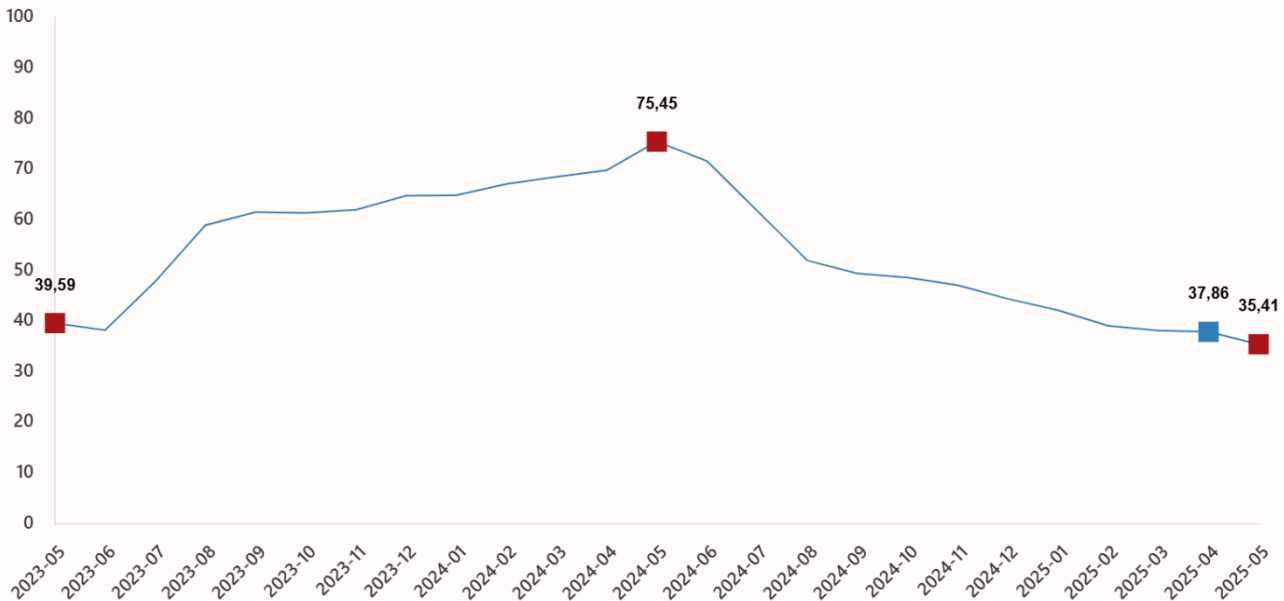
MAYIS AYI MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER

2025 yılının Mayıs ayı EPAM bültenine hoş geldiniz. Bültenimizin bu bölümünü, 2025 yılı Mayıs ayına ait ekonomik değerlendirmelerle birlikte aynı ay içinde gerçekleştirdiğimiz etkinliklere ayırdık.

Tüketici fiyat endeksi (TÜFE) verileri incelendiğinde, TÜFE'deki değişikliğin 2025 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre **%1,5 artış**, bir önceki yılın aynı ayına göre **%35,4 artış** ve on iki aylık ortalamalara göre **%45,8 artış şeklinde** gerçekleştiği gözlenmiştir. En yüksek ağırlığa sahip 3 ana harcama grubunun yıllık değişimleri; gıda ve alkolsüz içeceklerde **%32,8 artış**, ulaşırmada **%24,5 artış** ve konutta **%67,4 artış** olarak gerçekleşmiştir. İlgili ana grupların yıllık değişime olan etkileri ise gıda ve alkolsüz içeceklerde **%8,25**, ulaşırmada **%4** ve konutta **%9,3** olmuştur. Üretici fiyat endeksi (ÜFE) değişimi ise aylık olarak **%2,4 artış** ve yıllık olarak **%23,1 artış** ve yıllık ortalamada **% 30,1 artış** olarak gerçekleşmiştir.

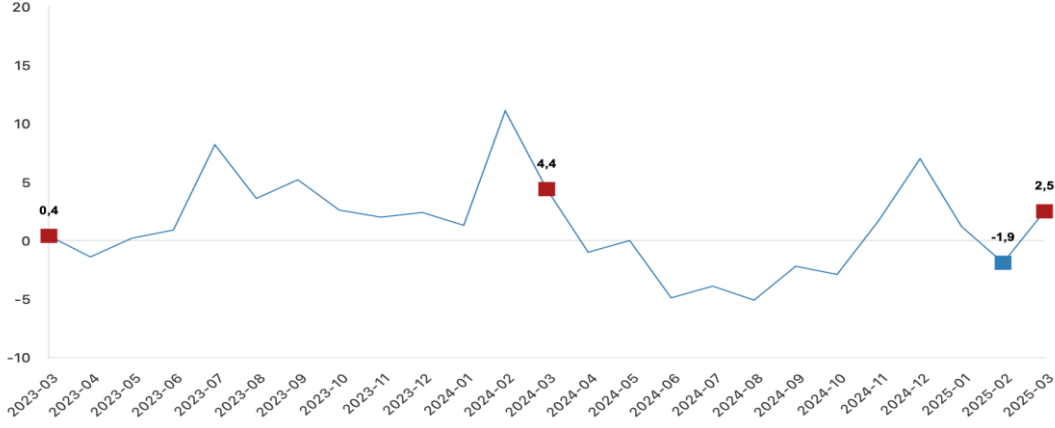
Enflasyon oranı yıllık bazda **%35** seviyesine gerilemiş olsa da, ortalamada **%45'e** yakın devam ediyor; hem tüketici hem de üretici enflasyonunun önemli oranlarda yüksek olduğu göze çarpıyor. Özellikle imalat ve enerji fiyatlarında güçlü fiyat baskısı sürerken sanayi alanında yükseliş eğilimi devam etmektedir. ÜFE'deki artış, önümüzdeki aylarda TÜFE üzerinde de yukarı yönlü baskı oluşturabilir.

Önümüzdeki dönemde enflasyonun nasıl ilerleyeceği, dünya ekonomisindeki gelişmeler, uygulanan para politikaları ve iç talep dengesi tarafından belirlenecektir. Ekonomik istikrarın sağlanması için enflasyonla kararlı bir şekilde mücadele edilmeli; aksi takdirde fiyat dalgalanmaları uzun vadede hem tüketiciyi hem de piyasaları zorlamaya devam edecektir.

SANAYİ VE ÜRETİM

Sanayi üretim endeksi yıllık değişimleri(%), Mart 2025

Mart 2025'in sanayi verileri incelendiğinde sanayi üretim endeksinin geçen yılın aynı ayına göre **%2.5** arttığı görülmektedir. Sanayinin alt sektörlerinde ise madencilik ve taş ocaklığı üretiminin %4.9, imalat sanayi üretiminin de %2 oranında arttığını görüyoruz. Aynı zamanda elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme sektöründe ise %6.1 oranında bir artış görülmektedir. Ocak ve Şubat 2025'te sırasıyla aylık %−2,5 ve %−1,6 olan daralmaların ardından Mart'ta yaşanan %3,4'lük artış, sanayi üretiminde kısa vadeli bir toparlanmayı işaret etmektedir. İmalat sektörü, genel toparlanmanın doğrudan kaynağı konumundadır. Enerji ve elektrik alt sektörünün aylık düşüş sergilemesi, dikkatle izlenmesi gereken bir ayrıntıdır.

Dönemsel düzelme ve dönemsellik: Ocak–Şubat aylarındaki gerilemenin ardından, Mart'ta pozitive geçilmesi sanayi üretiminde kısa süreli bir toparlanma sinyali olarak düşünülebilir. Mart'taki bu artış, net bir trendin varlığından ziyade kısa dönemli düzelmeye yani kırılğan bir toparlanmayı işaret etmektedir. Çünkü ilk çeyrekteki veriler mevsimsel faktörlerden etkilenmiş olabilir. Ayrıca, baz yıl etkisi (örneğin bir önceki yılın performansı) verinin anlamını dönemsellik açısından değiştirebilir.

Dayanıklı sektörel performans: Madencilik ve taş ocaklığı, hem aylık hem yıllık düzeyde güçlü yükselişler kaydetmiştir; bu, altyapı-tesisat odaklı projelerde canlanma göstergesi olabilir. Madencilik ve imalat, pozitif katkı sağlarken enerji sektörü negatif ayrışmakta; bu durum, sanayi üretiminde homojen olmayan bir görünüm yaratmaktadır.

Enerji sektöründe daralma: Elektrik-gaz-buhar gibi enerji yoğun alt sektörlerdeki aylık −%3,5'lik daralma, enerji talebinde kısa vadeli zayıflık ya da tedarik kısıtlamalarını düşündürülebilir. Bu durum, uzun vadede maliyet baskısı açısından önem taşımaktadır. İç talepteki zayıflama ya da enerji maliyetlerindeki değişim, enerji alt sektöründeki daralmanın nedenleri olarak araştırılmalı; imalat ve madencilik sektörleri ise hâlihazırda güç kazanmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak, Mart 2025 itibarıyla sanayi üretimindeki toparlanma yararlı bir gelişme olsa da; bu toparlanmanın sürdürülebilir bir trende evrilip evrilmediği henüz belirsizdir. Özellikle, enerji sektöründeki zayıflık ve mevsimsel/ baz etkiler dikkatle izlenmeli, gelecek aylarda beklenen büyüme ya da gerileme trendlerinin tutarlılığı analiz edilmelidir. Ek olarak, sektörel alt kırılımlar üzerinden yatırım, istihdam ve ülke içi üretim politikalarının revize edilmesi önerilmektedir.

İŞ GÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

TÜİK'in her ay yayımladığı işgücü istatistikleri, ekonomik gidişat ve iş piyasasındaki değişimleri değerlendirmek açısından önemlidir. Bu bölümde Mart 2025 işgücü istatistikleri ele alınacaktır. Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı %7,9'a düşerken, işsiz sayısı 65 bin kişi azalarak 2 milyon 807 bine gerilemiştir. İşsizlik oranı **erkeklerde %6,5, kadınlarda ise %10,6'dır**. Bu düşüş, işgücü piyasasında iyileşme belirtisi olsa da, kadın işsizliği önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

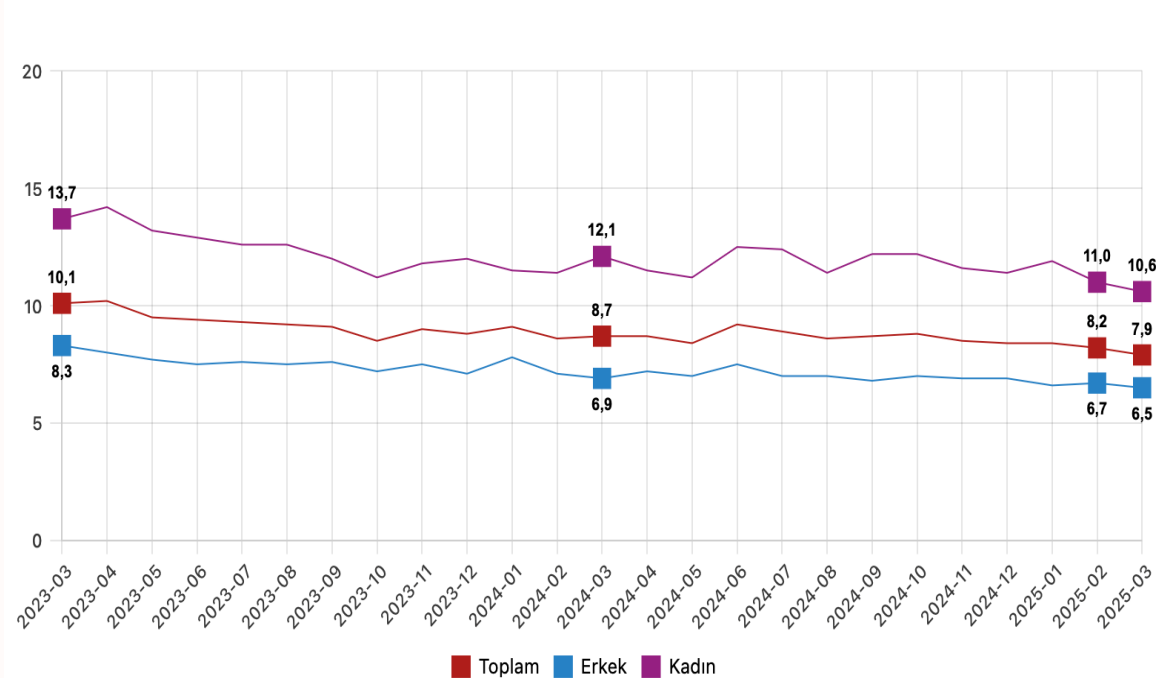
Mart ayında istihdam oranı 0,6 puan artarak %49,2'ye çıkmıştır. Bu artış, ekonomik toparlanmanın ve iş piyasasındaki iyileşmenin göstergesidir. İşgücüne katılma oranı da 0,4 puan artarak %53,4'e ulaşmıştır. Bu oranlar, iş gücüne katılan herkesin istihdam edilmediğini, iş arayanların da bu oranı etkilediğini göstermektedir.

Genç nüfusta işsizlik oranı %15,1'dir ve bir önceki aya göre 0,1 puan artmıştır. Bu artışta deneyim eksikliği etkilidir. Bu durum, işverenlerin gençlere daha fazla eğitim, staj olanakları ve fırsat tanıması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mart 2025'te atıl işgücü oranı %28,8'e yükselmiştir. Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin birleşik oranı %17,9, işsiz ve potansiyel işgücünün birleşik oranı %20,1 olarak açıklanmıştır. Bu durum, işgücü piyasasında daha fazla iş fırsatına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Özetle, Mart 2025 istatistikleri, işgücü piyasasında kısmi iyileşmelere rağmen kadınlar ve gençlerde sorunların sürdüğünü, iş fırsatlarının artırılması ve stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı, Mart 2023 - Mart 2025

(%)

EKONOMİ 101

Davranışsal Ekonomi: İnsan Her Zaman Mantıklı mı Davranır?

Ekonomi teorileri genellikle insanların rasyonel olduğunu, yani daima en mantıklı ve çıkarına uygun kararlar verdiğini varsayar. Ama gerçek hayatta işler böyle mi yürür hiç düşündünüz mü?

Market alışverişine çıktığında yalnızca ihtiyaç listesindekileri mi alırsınız? Ya da sınavdan önce çalışmanız gerektiğinde telefonunuza göz atmadan durabilir misiniz?

Davranışsal Ekonomi, insan davranışlarına farklı bir açıdan bakarak, insanların nasıl karar verdiğini gerçek hayattaki örneklerle inceleyen bir ekonomi dalıdır. Psikoloji, sosyoloji ve ekonomi bilimlerini bir araya getirerek, insanların neden bazen mantıklı gibi görünmeyen kararlar verdiğini anlamaya ve anlatmaya çalışır.

Davranışsal Ekonomi ve Temel Prensipler

Davranışsal ekonominin temel amacı, bireylerin karar alırken mantıklı olmaktan ziyade, duygusal, psikolojik ve sosyal etkenlerden nasıl etkilendiklerini anlamaktır. Bu alanda birkaç temel prensip ve teori bulunmaktadır:

1. Sınırlı Akılcılık (Bounded Rationality)

İnsanlar, bilgi ve zaman açısından sınırlıdır, bu da onları her zaman en iyi kararı almak için gerekli tüm bilgilere sahip olmaktan alıkoyar. Bu nedenle, "yeterince iyi" kararlar alırlar.

Örnek: Bir akşam yemeği için restoran seçmek isteyen bir kişi, tüm restoranları araştırmak yerine, en yakınındaki ve daha önce gittiği bir restorana gitmeye karar verir. Bu, zaman kısıtlaması ve fazla seçenek olmasından kaynaklanan bir karar alma stratejisidir. İnsan, mükemmel bir seçim yapmaya çalışmak yerine, ulaşılabilir olanı tercih eder.

2. Kayıptan Kaçınma (Loss Aversion)

Kayıptan duyulan korku, kazançtan duyulan hazdan daha güçlüdür. Örneğin, bir kişi kaybettiği 100 TL'nin acısını, kazandığı 100 TL'nin mutluluğundan daha fazla hisseder.

3. Sürü Davranışı (Herd Behavior)

İnsanlar, çoğunluğun ne yaptığına bakarak hareket etmeyi tercih ederler. Bu, bireysel kararların gruplar içinde sürükleyici olmasına neden olur ve bazen irrasyonel kararlar alınmasına yol açabilir.

Örnek: Sosyal medyada popüler bir trendin yükseldiğini gören insanlar, bazen "herkesin aldığı" bir ürünü almak için mantıklı bir sebep olmasa da aynı ürünü satın alabilirler. Bu durumda, kişisel ihtiyaç veya mantık ikinci plana atılır ve çoğunluğun tercihi benimsenir.

4. Çapa Etkisi (Anchoring)

İlk gördüğümüz bilgi, kararlarımızı büyük ölçüde etkiler. Örneğin, bir ürünün fiyatının 1000 TL olarak görsel olarak sunulması, ardından 500 TL'lik bir ürünün "çok uygun" olduğu izlenimini yaratabilir, oysa aslında her iki fiyat da pahalı olabilir.

KÜRESEL EKONOMİYE BAKIŞ

Küresel Piyasalar

Küresel piyasalarda ABD ve Çin arasındaki ticaret görüşmeleri, enflasyon verileri ve merkez bankalarının politikalarına odaklı seyir devam ediyor. Geçen hafta Cuma günü açıklanan ABD Tarım Dışı İstihdam verisi, 139 binlik artışla beklentilerin hafif üzerinde gerçekleşti ve işsizlik oranı %4,2'de sabit kalarak istikrar sinyali verdi. Trump'ın yürürlüğe koyduğu ek gümrük tarifelerinin etkisiyle ABD ekonomisi, 2025'in ilk çeyreğinde %0,3'lük bir daralma kaydetmiş; bu, 2022'den beri ilk kez yaşanan küçülme görülmüştü. Gümrük tarifelerinin büyüme üzerinde olumsuz etkisi, piyasalarda resesyon endişelerini de beraberinde getirmişti. Son açıklanan ve beklentilerin üstünde gelen ABD tarım dışı istihdam verisi; ABD ekonomisinin resesyona girme ihtimalini bir miktar azaltırken büyümenin ise yavaşladığına dair sinyaller veriyor.

Tarım dışı istihdam verisinin beklentilerden yüksek gelmesi, piyasalarda FED'in faiz indirimlerini erteleme veya daha temkinli bir yaklaşım benimseme ihtimalini de güçlenmesine neden oldu. Soğuyan işgücü piyasasında beklenenden daha güçlü gelen Mayıs ayı istihdam raporunun ardından piyasalarda Fed faiz indirimi beklentisi üç faiz indirimi yönünde şekilleniyor. ABD Başkanı Donald Trump, FED'in faiz indirmemesi nedeniyle yüksek kalan borçlanma maliyetlerinin ülkeye bir servete mal olduğunu söyledi. Trump, ABD'de enflasyon olmadığı görüşünü de tekrarladı. FED'in faiz indirimlerinde geç kaldığını vurguladı.

ABD Başkanı Donald Trump, FED'in faiz indirmemesi nedeniyle yüksek kalan borçlanma maliyetlerinin ülkeye bir servete mal olduğunu söyledi. Trump, ABD'de enflasyon olmadığı görüşünü de tekrarladı. FED'in faiz indirimlerinde geç kaldığını vurguladı. Yüksek faiz oranları, borçlanma maliyetlerini artırarak tüketici harcamalarını ve yatırımları baskılayarak riskli oluşturmaya devam ediyor. FED enflasyonu kontrol altına aldığından emin olmak, tarife belirsizliğinin enflasyon üzerinde yukarı yönlü risklerini görmek istiyor. Avrupa tarafında geçen hafta Avrupa Merkez Bankası mevduat faiz oranını %2'ye, re finansman faizini %2,15'e ve marjinal borçlanma faizini %2,40'a düşürerek 25 baz puanlık bir indirim yaptı. Bu, Haziran 2023'ten bu yana ECB'nin sekizinci faiz indirimi yapılmış oldu. Son gelen Avrupa Bölgesi Mayıs ayı enflasyonun yüzde 1,9 olması, ECB'nin faiz indirim kararında cesaretli olmasına neden olduğunu düşünüyoruz. Ekonomik büyümeye yönelik aşağı yönlü riskler ve küresel ticaretteki belirsizlikler, özellikle artan gümrük tarifeleri ve ticari gerilimler bundan sonraki toplantılarda faiz indirimlerine ara verilmesine neden olabilir.

Asya tarafında, Çin'de dış ticaret resmi verilere göre Mayıs ayında 103 milyar dolar fazla verdi. **ABD'ye yapılan ihracat ise yüzde 34,4 düşüşle Şubat 2020'den bu yana en sert düşüşü kaydetti.** Öte taraftan Üretici fiyatları yüzde 3,3 gerilerken, tüketici fiyatları da yüzde 0,1 düştü. Tarife savaşları ülkelerin ekonomilerine zarar vermeye devam ediyor. Ekonomilerde tahribatın artmaması için ticaret görüşmelerinde sonuç alma isteği artabilir.

Piyasalar ise veri tarafında bu hafta ABD TÜFE verisi karşılayacak, fiyatlayacak. TÜFE'de hem manşet hem çekirdeğin hafif yükseleceği tahmin ediliyor (İş Bankası, Piyasalara Genel Bakış, 10.06.2025).

İSÜ EPAM Mayıs Ayı Faaliyetleri

2025 Kadın İşgücü Varlığı Çalıştayı

İstinye Üniversitesi, 13 Mayıs 2025'te 2025 Kadın İşgücü Varlığı Çalıştayı ile kadın iş gücünün artırılmasına yönelik önemli bir etkinliğe daha ev sahipliği yaptı. Öğretme ve Öğrenme Mükemmeliyet Merkezi (ÖĞREM) ile Ekonomi ve Politika Araştırmaları Merkezi (EPAM) iş birliğinde düzenlenen çalıştay, 12. Kalkınma Programı hedefleriyle uyumlu şekilde planlandı. Çalıştay kapsamında, İstinye Üniversitesi Ekonomi bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ayfer Ustabaş EPAM proje yürütücüsü olarak yer alırken, ÖĞREM Müdürü Elif Vardar Solak da proje araştırmacısı olarak yer aldı.

Çalıştayda, tıp ve turizm sektörlerinden alanında yetkin kadın konuşmacılar üniversite öğrencileriyle bir araya geldi. Katılımcılar, bilgi ve deneyimlerini paylaşarak gençlerin mesleki vizyonlarını geliştirmelerine katkı sundular. Çalıştay kapsamında, sektörlerinde başarıya ulaşmış kadın uzmanlar ile üniversitenin araştırma ve uygulama merkez müdürleri, akademisyenleri ve öğrenciler bir araya geldi. Tıp alanında Dr. Dilek Uslu kendi tecrübelerinden örnekler vererek bu alanda kadın işgücünün mevcut durumunu ve gelişim potansiyelini ortaya koydu. Turizm sektöründen Aylin Özsaş, turizm sektöründeki kadın işgücü varlığı konusunda bilgiler ve öneriler sundu. Ayrıca, İletişim bölümü öğrencisi Şevval Yağcı ve Ekonomi bölümü öğrencisi Sema Nur Yücel sırasıyla iletişim ve ekonomi alanlarında kadın işgücünün artırılması konusunda bu konuya önem veren şirketlerin iyi uygulamalarını sundular.

Kadın iş gücünün artırılmasının genç bireylerin farkındalığıyla mümkün olacağı bilinciyle yürütülen çalıştayda, sektörlerin genel durumu SWOT (Güçlü ve zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler) analizleriyle değerlendirildi. Türkiye ve dünya ölçeğindeki reel veriler ışığında, genç iş gücüne yönelik stratejik tavsiyeler sunuldu. Çalıştay aynı zamanda, İstinye Üniversitesi'nin "21. Yüzyıl Yetkinlikler Dersi: Manifesto 2 – Kariyer Yolculuğu" başlıklı dersinin bir parçası olarak da öğrencilere sunuldu. Mezuniyet öncesi öğrencilere yönelik bu ders kapsamında düzenlenen seminer, katılım ve etkileşim fırsatlarını artırarak sektörel deneyim kazandırdı.

Kadın istihdamını teşvik etmeye ve öğrencilere ilham kaynağı olacak deneyimlerin aktarılmasına yönelik düzenlenen bu çalıştay, İstinye Üniversitesi'nin topluma katkı ilkesi doğrultusunda gerçekleştirdiği önemli etkinliklerden biri oldu. Üniversite, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda kadınların iş gücündeki yerini güçlendirmeye yönelik benzer etkinliklere öncülük etmeye devam edeceğini vurguladı.

İSÜ EPAM Mayıs Ayı Faaliyetleri

2025 Kadın İşgücü Varlığı Çalıştayı

İSÜ EPAM Mayıs Ayı Faaliyetleri

Borsa İstanbul Gezisi

Ekonomi bölümünde 2024-2025 bahar döneminde açılan **Bireysel Finans Yönetimi** dersi kapsamında EPAM Müdürü Doç. Dr. Ayfer Ustabaş ve dersi alan ekonomi bölümü öğrencileri 22 Mayıs'ta Borsa İstanbul'u ziyaret ederek Borsa İstanbul Medya, İletişim ve Etkinlik Başuzmanı Alper Ayden'den borsanın tarihsel gelişimi ve faaliyetleri hakkında bilgi aldılar.

KAYNAKÇA

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve ekonomik göstergeler. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr/>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). İşgücü İstatistikleri. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr/>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). Sanayii Üretim Endeksi. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr/>

YAYIN SÜRECİ

Bu ay derginin yayına hazırlanmasında Ekonomi 3.sınıf öğrencileri Sema Nur Yücel, Beyza Gülsüm Ceylan, İzem Kaplan ve 1.sınıf öğrencileri Eyüp Ensar Dedekoca, Nurgül Şengül ve Yusuf Efe Torun katkıda bulunmuşlardır.